

БОГОСЛОВСКА ОБОСНОВКА НА ЦЪРКОВНИЯ ОПИТ

Същевременно, като богословска основа за своето мнение, патриарх Павле посочва Христовото и новозаветното учение за Христос като Хляб, слязъл от небето, и който яде тоя хляб, ще живее вовеки (виж Йоан 6:58), а понататък се позовава на три, повече от красноречиви, тълкувания на Светите Отци:

1. Който достойно се причастява с Тялото и Кръвта на Христос Животодател, става сътелесен и съкръвен с Него (св. Кирил Йерусалимски);

2. „малко мая уподобява цялото тесто на себе си: така Тялото Господне, обезсмъртено от Бога, бидейки в нас, преобразява и променя всичко към себе си“ (Свети Григорий Нисийски) и

3. Църквата, причастявайки се с Тялото и Кръвта Христови, „не ги превръща в човешка плът, както се случва с всяка друга храна, а тя (Църквата) се преобразява в тях, тъй като по-силното надделява; както желязото, поставено в огън, самото става огън и не превръща огъня в желязо, и както ние не виждаме нажеженото желязо като желязо, а просто като огън, тъй като свойствата на желязото се губят за момент поради огъня, така и Църквата Христова, ако някой можеше да я види, когато се съедини с Него и се причасти към Неговото Тяло, той не би видял „нищо друго освен Тялото Господне“ (блажени Никола Кавасила).

В същия дух богословства и видният гръцки свещеник и богослов д-р Никола Лудовикос. И той, разбира се,

се позовава на светите Отци на Църквата. Първо, цитира класически пасаж от Посланието до Ефесяните на Свети Игнатий Богоносец, в който за първи път в богословската литература се използва „медицинският“ термин за Свето Причастие – Лек за безсмъртие, Лек, дарен на нас, хората, според Свети Игнатий, „за да не умрем, а да живеем в Бога чрез Иисус Христос“. Същевременно Лудовикос се позовава и на Никола Кавасила, по чиито думи Христос в Светата Евхаристия, чрез Светото Причастие, става всичко за човека: „... Той е едновременно Светлина и дихание, Той създава окото, за да могат хората да Го видят, Той ги просветлява отново със Себе Си, Той им се дава, за да Го видят; Той е едновременно Хранителят и храната, Той е Хлябът и дава хляба на живота, Той е и това, което се дава...“ Той добавя и едно прекрасно стихотворение на тази тема от „Химните на Божествената любов“ на Свети Симеон Нови Богослов:

„Твоето чисто, божествено тяло,
цялото сияе с огъня на Твоята Божественост,
неизразимо смесено, съединено,
което да ми дариш, Боже мой,
а това нечисто и тленно тяло,
съединено с пречистото Ти Тяло,
и кръвта ми, смесена с Твоята Кръв,
се съедини, знам, и с Твоята Божественост
и се превърнах в Твоето най-чисто Тяло,
светла и истински свята част,
част, която е богато разлистила се, прозрачна и
сияйна.“

Като се има предвид, че Светото Причастие постига единството на Христос и Неговите вярващи, което според Кавасила превъзхожда всяко земно единство, професор

Лудовикос правилно заключава, че „дори ако светите Дарове претърпят външно разложение (като плесен) или ако са неволно (или дори, хипотетично, злонамерено) се замърсят с вируси и микроби, присъстващата благодат не им позволява да бъдат вредни за здравето на вярващия“ като причастник на обожественото Тяло Христово, което не е нищо друго освен Царството Божие.

Преподобният Порфирий Кавсокаливит се изразява по подобен начин за Светото Причастие: „Естествено би било както за служителя, така и за вярващия да умрат, живеейки толкова близо до Тайнството, толкова близо до Слънцето. Но всемилостивият Бог е доволен и, чуйте сега това ужасно нещо, вече обитава в нашето нищожество“ (тук светият старец е плакал, според свидетелството на покойния д-р Георгиос Папазахос, професор по кардиология в Атинския университет, негов личен лекар). Според Свети Порфирий, когато напускаш Светата Литургия, си тръгваш като Христоносец.

Тук бихме могли да изброим още много изказвания на монаси от Света гора Атон, наши съвременници, в които те изповядват вярата си в Светото Причастие като *Лек за безсмъртие*, но е повече от достатъчно, ако изброим основните послания от официалното съобщение на Светата община на Атон, нейния най-висш духовен и административен орган, от 13 май тази година: „Свето Причастие е източник на освещение, спасение, светлина и участие в живота на Господа. То в никакъв случай не може да бъде причина за предаване на инфекциозни болести или каквото и да е друго зло. Това е засвидетелствано от вековния опит, това е знанието и учението на нашата Църква и ние непоколебимо вярваме в това като християни и нейни верни членове. Църквата е била и остава дарител на вечните бла-

га, Тялото Христово и Неговата Кръв, чрез които можем да се съединим с Разпнатия и Възкръсналия Христос, побеждавайки смъртта.“ По-нататък в съобщението си Светата община подчертава и етичното, правното и цивилизационното измерение на днешната политико-медийна кампания срещу Светото Причастие: „...Настоящата пандемия и борбата с нея не бива да се свързват с възможността вярващите да участват в Светите Тайни на Православната църква, за да не се стигне до ограничаване на религиозната свобода и християнското богослужение.“

В същия дух, Светият синод на Гръцката църква официално заявява в своето окръжно писмо до духовенството и народа от 10 април тази година: „Временното спиране на нашите богослужебни събирания по никакъв начин не означава, че приемаме възгледите на онези, които твърдят, че предаването на коронавирус се осъществява и чрез Светото Тайнство Евхаристия. Светата Евхаристия представлява за верните източник на Живот и *Лек за безсмъртие*. Този, който се причастява с Тялото и Кръвта Христови, получава изобилен живот, а не смърт.“ След това добавя: „Впрочем, никой никога не е боледувал заради участието си в Светото Тайнство на Евхаристията... Тези, които са извън живота на Църквата, разбира се, не могат да разберат тази наша вяра, защото са лишени от опита на Светото Причастие...“ Светият синод на Сръбската православна църква застъпва идентично становище. „Уважавайки значението и постиженията на медицината, които смята за велик Божи дар и велик човешки подвиг, тя предлага на своите вярващи и уникалния *Лек за безсмъртие*, Светото Причастие...“ (съобщение за обществеността от 16 март на текущата година). „Неразумно и изключително злонамерено е очакването на онези,

които нито ходят на църква, нито се причастяват, че самата Църква ще откаже на своите вярващи това, което е най-важно и свято за нея и за тях, Светото Причастие“ (съобщение за обществеността от 23 март тази година). „Църквата няма да прекъсне отслужването на Светата литургия, нито ще спре да причастява верните, защото това е въпрос, който не може да се обсъжда: той представлява основата на нашата вяра в Живия Бог. (...) Рискът не е Светото Причастие (напротив, ние го приемаме, наред с други неща, и за *изцеление на душата и тялото*), а реалната опасност от вируса, независимо от Причастието, поради разпространението му на всяка крачка...“ (публично изявление от 28 март тази година).

Епархията (или Митрополията) Черногорско-Приморска следва същата логика: „... Причастяваме се с Тялото и Кръвта на нашия Господ и Бог и Спасител Иисус Христос за изцеление от всички вируси, здраве и спасение на душата и тялото и придобиване на вечен живот. (...) Що се отнася до отговорното отношение към ближните ни, и по отношение на заплашващата инфекция, ние осъзнаваме, че има очаквани и естествени различия между вярващите хора и тези, които не виждат нищо съществено важно в църковния ритуал. За първите литургичното събиране, със задължителното участие в него на кръстените, е източник на сила и смелост пред лицето на изпитанията, докато за вторите е само увеличен източник на възможна зараза(!?). Въпреки че вековният опит ни казва, че литургичните събирания с причастието на вярващите винаги са носили нова сила на народа, укрепвали са любовта и търпението и никога не са заразявали никого (както по време на някогашната чума, холера, треска, така и по времето на съвременните вируси), – в част от обществеността, както и във

върховете на управляващите структури, надделява страхът от това, което никога не се е случвало. (...) Според точните указания и съвети на блаженопочившия сръбски патриарх Павле, които той е дал въз основа на учението на Светите отци и църковното предание, никога не се е случвало, нито може да се случи, вярващ и кръстен човек да се зарази чрез светата чаша и лъжичката за причастяване. Разбираме, че това е чуждо и далечно за нецърковните хора, но именно поради тази причина Църквата никога не е принуждавала или канила никого да участва, против съвестта и свободната си воля, в такова богослужение. И който е дошъл свободно и с вяра, не би се заразил на това място, а би се укрепил духовно. (...) Църковните събрания на вярващите хора могат да допринесат само за общото здраве и устойчивост и по никакъв начин, в нито един от сегментите си, не биха могли да бъдат източници или преносители на зараза“ (съобщение за обществеността от 23 март тази година).

И другите ни епархии направиха изявления по подобен начин. Нека това не бъде смятано за грях от нескромност, но ще цитираме и аналогичен пасаж от съобщението на Бачка епархия от 22 март тази година: „Особено подчертаваме за верните, че Светото Причастие е осъществяване на същото общение с Господа, което ни очаква в пълнотата си в Небесното Царство и че Христос е наистина истинският и последен Лекар на нашите души и тела, и че Тялото и Кръвта Господни по никакъв начин не могат да бъдат причина за каквато и да е болест или носители на зараза, но и че Светото Причастие, същевременно, не представлява магическа защита от вируси и инфекциозни заболявания, които ни заплашват от друга страна, извън Светата Чаша, когато идваме на църква, или се връщаме по домовете си, или пребиваваме в заражена

среда.“

По същия начин звучат и индивидуалните или съвместни изявления и послания на някои от нашите архиереи. Преди всичко се позоваваме на посланието на Черногорско-приморския Митрополит г-н Амфилохий и Будимлянско-никшишкия Епископ г-н Йоаникий от 21 март на текущата година, в което, между другото, четем и това: „Христовата църква не е преустановявала богослуженията си дори в далеч по-трудните условия на средновековната чума, различните холери и трески, нито дори на неотдавнашните епидемии от края на 20-ти и началото на 21-ви век. И никога, при такива обстоятелства, не е била предавана нито една заразна болест чрез или във връзка с църковни събирания.“ Отново, може би не съвсем уместно, ще посочим и нашия отговор на въпроса на Йелена Тасич, журналистка на вестник „Данас“, от 27 март тази година, в който заявяваме: „Зараза се предава по различни начини, особено когато не се спазват инструкциите на държавата и медицинската професия, и това засяга и духовенството. От Причастие обаче за две хиляди години никой никога не се е заразявал, дори свещеници, които са причастявали прокажени, болни от туберкулоза и други тогава нелечими заразни болести. Ако проблемът е в богослужението и причастieto, как е възможно тези, които никога не влизат в църква, камо ли да се причастяват, биват заразени?“ В същото интервю заявяваме, че „лишаването на християните от необходимостта да се причастяват, независимо дали в църква или у дома, е опция, която дори не се разглежда като теоретична възможност в Църквата“. Продължавайки интервюто, добавяме: „Синодът не разполага с точни данни от различните епархии на нашата Църква, но постоянно, чрез официални актове и публични съобщения,

призовава всички да приемат ситуацията изключително сериозно и да се придържат към обвързващите препоръки на лекарите, героите на нашето време, и решенията на държавните власти, както нашите, така и на другите държави, където живее нашата Църква и нашият народ, без при това да се правят гнили компромиси, когато става въпрос за литургичния живот на Църквата, и най-вече за човешкото и конституционно право на всички граждани, които желаят да се причастят, при което, ако всички сме отговорни като вярващи и като граждани, може *и това да се прави, и онова да не се оставя*, според думите на Христос (Лука 11:42).“

Същото или подобно, но винаги недвусмислено, пишат и нашите доказани богослови. Така професор д-р Здравко Пено, в текст под провокативното заглавие „Тайната на причастieto и заблудата на вирусоманията“, публикуван на портала „Видовдан“ на 13 април тази (2020) година, пише: „Обикновената храна става (част от) нашето тяло, а причастявайки се, човек се превръща в това, което яде – Тялото Христово. Следователно, става дума за два напълно различни *метаболизма*: консуматорски и евхаристиен. Затова е изключително неблагочестиво да се отъждествяват, защото по този начин се осквернява вярата в Тайнството на Евхаристията, както осквернява себе си онзи, който се дистанцира от вярата със съмнението, че може да се зарази от Светото Причастие.“

Ако продължим да цитираме подобни текстове от светоотеческата литература, официални решения и съобщения на поместните Православни Църкви, включително и нашата, както и изследвания и дискусии от автентично православни съвременни богослови и духовници, този скромнен наш труд – замислен като преглед на

дискусията на днешните православни и „неоправославни“ (да не кажем, като някои „НАТО-православни“) богослови за причастието в условията на епидемия или дори пандемия от вируса covid-19, вече така и така твърде обширен за съвременните авторски и читателски стандарти – би се превърнал в многотомен сборник. Затова се въздържахме от по-нататъшно цитиране на ценните и значими изказвания на чуждестранни и местни автори, изказали се по тази тема.